

Fremtidsfullmakt – en forsikring for fremtiden

Av advokat Therese Fuglemsmo
therese.fuglemsmo@adnor.no

Med en fremtidsfullmakt kan vi selv bestemme hvem som skal ivareta interessene våre hvis vi ikke klarer det selv lenger, og vi kan legge føringer for hvordan interessene skal ivaretas.

I. INNLEDNING

De aller fleste av oss har boligforsikring selv om vi håper at leiligheten eller huset aldri skal brenne ned. Det er en trygghet å vite at forsikringselskapet dekker kostnadene våre hvis ulykken er ute. Men hvor mange har «forsikret seg» for at de i fremtiden kan bli ute av stand til å ivareta egne interesser på grunn av helseproblemer?

Vi håper selvfølgelig alle at vi holder oss friske og oppegående hele livet, men livet har ingen garantier. Nordmenn lever stadig lenger, noe som dessverre gjør at flere av oss vil oppleve å få aldersrelaterte sykdommer, som Alzheimers

sykdom eller andre typer demens. Videre kan vi alle, uavhengig av alder og livssituasjon, oppleve å bli utsatt for ulykker eller plutselig sykdom i løpet av livet. I noen tilfeller kan helsevekkelsen føre til at vi ikke lenger er i stand til å ivareta våre egne interesser.

På samme måte som det er en trygghet å ha boligforsikring, er det en sikkerhet å opprette en fremtidsfullmakt. Med en fremtidsfullmakt kan vi selv bestemme hvem som skal ivareta interessene våre hvis vi ikke klarer det selv lenger, og vi kan legge føringer for hvordan interessene skal ivaretas.

Therese Fuglemsmo jobber som advokat i Adnor Advokat AS i Trondheim. Hun har tidligere arbeidet som juridisk rådgiver i Trondheim kommune og ved forvaltningsenheten i Trøndelag politidistrikt. Hun jobber i dag med rådgivning og tvisteløsning for privatpersoner og næringslivet innenfor mange ulike rettsområder.

De store fordelene med en fremtidsfullmakt fremfor vergemål, er at du får bestemme selv hvem som skal representere deg, og at du selv legger føringene for hvordan interessene dine skal forvaltes.

I denne artikkelen får du vite mer om hva en fremtidsfullmakt er, og om fordelene ved å ha en fremtidsfullmakt. Du får også informasjon om hvilke formelle krav og krav til innhold du bør være oppmerksom på, og hva det betyr å få fremtidsfullmakten stadfestet av Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen).

2. HVA ER EN FREMTIDSFULLMAKT?

De fleste advokatfirmaer som bistår privatpersoner, har merket en økt interesse for fremtidsfullmakter de siste årene. Dette har sammenheng med at det kom egne regler om fremtidsfullmakter i den nye vergemålsloven som trådte i kraft i 2013, og at temaet har vært oppe i media flere ganger den siste tiden.

At du gir noen en «fullmakt», betyr at du gir personen tillatelse til å opptre og handle på dine vegne. En fullmakt kan begrenses til bare å gjelde bestemte handlinger, for eksempel å hente ut medisiner på apoteket eller en pakke på postkontoret, eller den kan gjelde mer generelt. Den som gir noen andre fullmakt, kalles «fullmakts giver», mens den som får fullmakten, kalles «fullmektig».

En «fremtidsfullmakt» er en fullmakt som du gir til noen andre for at de skal ivareta dine interesser hvis du i *fremtiden* mister muligheten til å gjøre dette selv på grunn av demens, alvorlig psykisk lidelse eller annen alvorlig helsevekkelse. Det betyr at du kan peke ut en fullmektig som kan handle på dine vegne hvis du ikke klarer

å gjøre dette selv lenger. En fremtidsfullmakt får ikke noen virkning før du eventuelt havner i en slik tilstand. Det er vanlig å bestemme at fullmektigen må innhente en legeerklæring fra legen din for å dokumentere at du er kommet i en slik tilstand.

3. HVA ER FORDELEN MED EN FREMTIDSFULLMAKT, OG HVA SKJER HVIS MAN IKKE HAR EN?

Det som skjer hvis du mister evnen til å ivareta egne interesser og du *ikke* har en fremtidsfullmakt, er at Statsforvalteren oppnevner en «verge» som får i oppgave å ivareta interessene dine for deg. Vergen er gjerne et familiemedlem eller en advokat.

Du står altså ikke helt på bar bakke selv om du ikke oppretter en fremtidsfullmakt. De store fordelene med en fremtidsfullmakt fremfor vergemål, er likevel at du får bestemme selv *hvem* som skal representere deg, og at du selv legger føringene for *hvordan* interessene dine skal forvaltes.

Det er også noen praktisk viktige forskjeller mellom hva en fullmektig kan gjøre og hva en verge kan gjøre. En oppnevnt verge står i noen viktige tilfeller mindre fritt enn en fullmektig, fordi han eller hun er avhengig av samtykke fra Statsforvalteren for å ta noen viktige beslutninger. Dette gjelder for eksempel ved salg og utleie av bolig og annen fast eiendom, eller salg av gjenstander av større verdi. Selv om den som er

En fremtidsfullmakt er aktuelt for alle voksne, uansett alder og livssituasjon.

satt under vergemål, for eksempel ikke lenger kan bo i boligen og har fått fast sykehjemsplass uten utsikter til å flytte tilbake, er vergen altså avhengig av samtykke fra Statsforvalteren for å selge boligen. Det samme gjelder hvis vergen vil selge bilen til den som er satt under vergemål, fordi han eller hun ikke lenger kan kjøre bil av helsemessige grunner.

En verge må også ha samtykke fra Statsforvalteren for å gi større gaver eller dele ut forskudd på arv på vegne av den som er satt under vergemål. Det stilles svært strenge krav for at Statsforvalteren skal samtykke til å gi forskudd på arv. Hvis arvingene ikke har råd til å kjøpe boligen til markedspris, kan du dermed risikere at boligen må selges ut av familien, eller bli stående ubrukt så lenge den som er under vergemål, lever.

Den som skriver fremtidsfullmakt, kan selv bestemme hva fullmektigen kan gjøre i denne typen saker. Mange ønsker for eksempel at barna skal kunne overta boligen eller hytta som forskudd på arv når man selv får fast sykehjemsplass, slik at eiendommen forblir i familien.

4. HVEM BØR OPPRETTE EN FREMTIDSFULLMAKT?

En fremtidsfullmakt er aktuelt for alle voksne, uansett alder og livssituasjon. De eneste kravene som stilles til den som vil opprette en fremtidsfullmakt, er at han eller hun må være fylt 18 år og er i stand til å forstå fullmaktens betydning. Fremtidsfullmakter er helt klart aktuelt for eldre,

men også yngre kan bli rammet av ulykker eller alvorlig sykdom som gjør at de blir ute av stand til å ivareta egne interesser.

En fremtidsfullmakt er like relevant om du er enslig, gift/samboer, og om du har barn eller ikke. Ektefeller/samboere eller eventuelt nære slektninger har riktignok rett til å handle på vegne av et familiemedlem i noen sammenhenger, selv om familiemedlemmet ikke har opprettet fremtidsfullmakt, forutsatt at han eller hun heller ikke har verge. Dette kalles «nærstående representasjonsrett». Det er likevel viktig å merke seg at dette kun omfatter disposisjoner som gjelder familiemedlemmets bolig og dagligdags disposisjoner. Hvis man for eksempel ønsker at en ektefelle skal ha mulighet til å selge eiendom eller gi barna forskudd på arv på vegne av begge, er det altså nødvendig med en fremtidsfullmakt.

Det er ikke noe vilkår at fullmaktsgiver må innhente legeerklæring før han eller hun skriver fullmakten. For å unngå at det senere oppstår tvil om fullmaktsgiver var i stand til å forstå fullmaktens betydning da fullmakten ble opprettet, kan det likevel være lurt å innhente en legeerklæring om dette. Dette gjelder særlig hvis fullmaktsgiver er gammel, og spesielt hvis det er tegn på begynnende kognitiv svikt. Legeerklæringen kan bli avgjørende for å få stadfestet fullmakten hos Statsforvalteren, særlig hvis det går kort tid fra fullmakten ble skrevet til det er aktuelt å bruke den, eller hvis noen av fullmaktsgiverens familiemedlemmer eller bekjente reiser tvil om fullmaktens gyldighet.

5. HVEM KAN VÆRE FULLMEKTIG?

Man kan velge én eller flere fullmektiger. Hvis det er flere fullmektiger, kan de ha fullmakt sammen eller selvstendig hver for seg, eller de kan ha fullmakt innenfor forskjellige områder.

Kravene som stilles til den som skal være fullmektig, er i stor grad de samme som stilles til fullmaktsgiver. Fullmektigen må være fylt 18 år når det eventuelt blir aktuelt å bruke fullmakten. Det er derimot ikke noe i veien for at vedkommende er mindreårig når fullmakten blir skrevet. I tillegg kreves det at fullmektigen ikke selv er satt under vergemål. Fullmektigen må være en fysisk person, og man kan altså ikke gi fullmakt til et advokatfirma eller et annet selskap.

Det kan også være lurt å utpeke noen som reservefullmektig hvis fullmektigen man har utpekt, ikke ønsker eller har mulighet til å være fullmektig lenger når det eventuelt blir aktuelt å bruke fullmakten, eller hvis vedkommende blir midlertidig forhindret fra å utføre oppdraget.

6. HVORDAN SKAL FULLMAKTEN OPPRETTES?

Vergemålsloven har egne regler om hvordan fremtidsfullmakten skal opprettes. Hvis disse reglene ikke er fulgt, er fremtidsfullmakten ikke gyldig. Man bør derfor sette seg godt inn i disse reglene før man oppretter fullmakten.

Fullmakten må for eksempel være inngått skriftlig, og den må være underskrevet av to vitner. Fullmaktsgiver må underskrive fullmakten eller vedkjenne seg underskriften sin mens vitnene er til stede sammen. Vitnene må være fylt 18 år og ha evne til å forstå betydningen av underskriften. De må videre være godtatt av fullmaktsgiver, og de må skrive under fullmakten etter fullmaktsgivers ønske mens fullmaktsgiver er til stede. Vitnene må vite at dokumentet er en fremtidsfullmakt, men det er ikke noe krav om at de har lest fullmakten eller kjenner det nærmere innholdet i den. Verken fullmektigen selv eller fullmektigens nærstående kan være vitner.

Det må gå klart frem av fullmakten at den skal gjelde når fullmaktsgiver på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten.

Det må gå klart frem av fullmakten at den skal gjelde når fullmaktsgiver på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten. Ut fra de siste sakene i media, er det for eksempel ikke nok at dokumentet har overskriften «fremtidsfullmakt».

Det anbefales at fremtidsfullmakten dateres, og at vitnepåskriften inneholder opplysninger om vitnenes fødselsdato og adresse. Vitnene kan med fordel opplyse i påskriften sin at fullmaktsgiver opprettet fullmakten av fri vilje og hadde evne til å forstå betydningen av handlingen. Det kan også opplyses om eventuelle andre forhold av betydning for fullmaktens gyldighet, for eksempel at fullmaktsgiver har fremlagt legeerklæring.

7. HVA BØR FULLMAKTEN GÅ UT PÅ?

Fullmakten kan gjelde alle økonomiske og personlige forhold med de begrensninger som følger av loven, eller den kan begrenses til bare å gjelde bestemte områder. Hvordan den bør utformes, kommer helt an på fullmaktsgivers ønsker og behov.

Ønsker du at fullmektigen skal kunne representere deg overfor NAV og andre offentlige myndigheter? Ønsker du at han eller hun skal kunne gi gaver til slektninger eller venner på dine vegne? Ønsker du at fullmektigen skal kunne gi ut forskudd på arv til dine arvinger? Dette kan du som fullmaktsgiver bestemme. Du kan også sette vilkår for noen disposisjoner, for eksempel

at boligen din bare kan selges hvis du får fast sykehjemsplass, eller at utdeling av forskudd på arv forutsetter at det står igjen et bestemt beløp på din konto.

Man bør tenke godt gjennom innholdet i fullmakten, så man ikke risikerer at fullmakten utilsikket blir så snever eller komplisert at det må opprettes vergemål i tillegg til fullmaktsforholdet for å kunne ivareta fullmaktsgivers interesser.

Det finnes mange forskjellige maler gratis tilgjengelig på internett. Disse kan være et greit utgangspunkt, men husk at malene som legges ut, er av varierende kvalitet. Maler er også ment å favne bredt for å passe for flest mulig, noe som gjør at de ikke passer like godt for alle. Det er som regel behov for personlige tilpasninger. Den endelige utgaven av fremtidsfullmakten blir ofte seende ganske annerledes ut enn det fullmaktsgiver opprinnelig tenkte når man i møte med advokat får klarlagt hva som egentlig er viktig for fullmaktsgiver.

8. STADFESTELSE FRA STATSFORVALTEREN

Når fullmakten trer i kraft, kan fullmektigen få den «stadfestet» av Statsforvalteren. Dette er ikke et vilkår etter loven for at fullmakten skal være gyldig, men i flere viktige tilfeller er det likevel nødvendig. Dette gjelder for eksempel ved salg av eiendom, eller hvis man skal representere fullmaktsgiveren overfor bank eller annen tredjepart som krever dette.

Ved søknad om stadfestelse krever Statsforvalteren at fullmektigen leverer den originale

fremtidsfullmakten. Derfor bør fullmaktsgiver ikke oppbevare den eller de originale eksemplarene av fullmakten selv, men overlate denne til fullmektigen eller fullmektigene. Stadfestelse forutsetter videre at fullmakten er opprettet i henhold til reglene i vergemålsloven, og at fullmektigen kan dokumentere at fullmaktsgiver er kommet i en slik helsemessig tilstand at fullmakten er trådt i kraft.

Det finnes eksempler fra media på flere saker hvor Statsforvalteren har nektet å stadfeste fremtidsfullmakten fordi det er tvil om fullmaktsgiver var i stand til å forstå fullmaktens betydning da fullmakten ble opprettet. Dette er særlig aktuelt i saker hvor det er gått kort tid fra fullmakten ble opprettet før det ble søkt om stadfestelse, og fullmektigen ikke kan dokumentere at fullmaktsgiver var i stand til å forstå handlingen da fullmakten ble opprettet. Det finnes også eksempler på at fullmakten ikke er gyldig fordi de formelle kravene i vergemålsloven ikke er fulgt.

Det er en utfordring at man ikke kan få en forhåndsvurdering fra Statsforvalteren av om fullmakten oppfyller de formelle kravene.

Statsforvalteren vil ikke gi en endelig vurdering av dette før det eventuelt blir aktuelt å søke om stadfestelse fordi fullmaktsgiver er kommet i en slik tilstand at han eller hun er ute av stand til å ivareta sine egne interesser. På dette tidspunktet vil det være for sent å rette opp eventuelle feil, fordi fullmaktsgiver ikke kan opprette en ny fullmakt.

9. BEHOV FOR HJELP?

For å sikre at fremtidsfullmakten oppfyller formkravene, og at du har fått med alt som er viktig for deg, kan det være en nyttig investering å få advokatbistand til å utarbeide fullmakten.

Vi opplever ofte at klienter kommer innom vårt kontor uten å ha tenkt gjennom sentrale punkter som bør være med i fullmakten. Vi hjelper til med å avdekke hva som er riktig for deg, og kommer med innspill og forslag til hvordan fullmakten kan skreddersys for din situasjon og dine ønsker.

Mange advokatfirmaer har rimelige fastpriser for fremtidsfullmakter, og til forskjell fra andre «forsikringer», er dette en engangssum, og ikke en årlig premie.